

**Комунальний заклад вищої освіти
«Дніпровська академія музики» Дніпропетровської обласної ради»**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ВСП «Фаховий музичний
коледж» КЗВО «Дніпровська
академія музики» ДОР»

 Олена ПОТОЦЬКА
«29» серпня 2025 року

**СИЛАБУС
НОРМАТИВНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ФАХ»**

«Теорія музики»

Освітньо-професійний ступінь – Фаховий молодший бакалавр
Галузь знань – В Культура, мистецтво та гуманітарні науки
Спеціальність – В5 Музичне мистецтво
Освітньо-професійна програма – «Музичне мистецтво»

**Д н і п р о
2 0 2 5**

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ. Навчальна дисципліна «Фах (музикознавство)» є обов'язковим компонентом циклу професійної та практичної підготовки здобувачів освітньо-професійного ступеня «Фаховий молодший бакалавр». Актуальність предмета визначається необхідністю оволодіння теоретичними знаннями з питань історичного та теоретичного музикознавства для застосування їх у практичній діяльності.

КОМПЕТЕНТНОСТІ.

Інтегральна компетентність (ІК)

ІК Здатність вирішувати типові спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері музичного мистецтва або у процесі навчання, що вимагає застосування системи інтегрованих художньо-естетичних знань з теорії, історії музики, історії мистецтва, музичного виконавства та педагогіки, та може характеризуватися певною невизначеністю умов; нести відповідальність за результати своєї діяльності; здійснювати контроль інших осіб у визначених ситуаціях.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 5. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 6. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 8. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

Спеціальні компетентності (СК):

СК1. Здатність використовувати знання та розуміння традиційних і сучасних культурно-мистецьких процесів і практик у власній професійній діяльності.

СК 2. Здатність демонструвати достатній рівень виконавської майстерності.

СК 3. Здатність відтворювати художньо-образний зміст музичного твору у виконавській діяльності.

СК 4. Здатність використовувати спеціалізовані знання з теорії, історії та методології музичного мистецтва.

СК 5. Здатність демонструвати професійні навички та вміння в музично-теоретичній/виконавській/педагогічній/організаційно-творчій діяльності.

СК 7. Здатність самостійно організовувати та провадити індивідуальний та/або колективний репетиційний процес у професійній діяльності.

СК 8. Здатність оперувати професійною термінологією.

СК 10. Здатність використовувати технологічні ресурси, новітні цифрові звукові технології в професійній діяльності.

СК 11. Здатність відслідковувати і оцінювати власний прогрес та досягнення у професійній сфері, проявляти критичну самосвідомість.

СК 13. Здатність презентувати результати своєї творчої педагогічної / організаційно-творчої діяльності перед аудиторією з урахуванням її специфіки.

ТРИВАЛІСТЬ КУРСУ. Для здобувачів на основі базової середньої освіти: кількість кредитів ЄКТС – 20, курси – перший–четвертий, семестри I–VIII, загальний обсяг – 600 годин, з них індивідуальних – 294 години, самостійних – 306 годин. Для здобувачів на основі повної загальної середньої освіти: кількість кредитів ЄКТС – 12, курси – перший–третій, семестри I–VI, загальний обсяг – 360 годин, з них індивідуальних – 218 годин, самостійних – 142 години.

МЕТОЮ викладання навчальної дисципліни «Фах (музикознавство)» є надання здобувачам навички професійного підходу до музичних творів, чітке уявлення про історичну еволюцію музичного мистецтва, про головні особливості різноманітних напрямів, стилів, жанрів, форм; про творчі принципи композиторів минулого та сьогодення, сприяти формуванню художнього смаку здобувачів.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

РН 3. Грати на музичному інструменті/співати артистично, технічно, осмислене відтворюючи художньо-образний зміст музичного твору відповідно до його стильових особливостей.

РН 5. Застосовувати аналіз та синтез для розв'язання інтерпретаційних завдань, абстрактне і творчо мислити.

РН 6. Визначати зміст, форму, жанрово-стильові особливості музичного твору як на слух, так і при вивченні нотного тексту.

РН 8. Розпізнавати різні компоненти музичної мови.

РН 9. Оперувати традиційними й сучасними знаннями в контексті освітньої

виконавської/музично-теоретичної/педагогічної/організаційно-творчої діяльності (відповідно до освітньо-професійної програми).

РН 13. Використовувати професійну термінологію під час виконання творчих та навчальних завдань.

РН 16. Дотримуватися загальних вимог щодо авторських та суміжних прав, захисту персональних даних, правил розповсюдження інформації.

РН 15. Позитивно сприймати конструктивні критичні зауваження фахівців щодо своїх навчальних та творчих результатів і використовувати їх для власного професійного розвитку.

РН 17. Презентувати результати власної мистецької діяльності з метою забезпечення особистісної конкурентоспроможності на ринку праці.

МІСЦЕ ДИСЦИПЛІНИ В СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНІЙ ПОСЛІДОВНОСТІ. Дисципліна «Фах (музикознавство)» вивчається протягом всіх років та є важливим навчальним компонентом. Для набуття

практичного досвіду з предмету необхідні знання з дисциплін «Теорія музики», «Історія музики», «Поліфонія», «Аналіз музичних творів».

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ. Дисципліна «Фах (музикознавство)» реалізується у вигляді індивідуальних занять та самостійної роботи здобувачів.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ. Вивчення нормативної навчальної дисципліни «Фах/музикознавство» передбачає поєднання різних методів і технологій викладання. Серед них:

- словесні — розповідь-пояснення, бесіда;
- наочні — ілюстрація, демонстрація;
- практичні — вправи, творчі роботи, створення презентацій;
- індуктивні та дедуктивні методи;
- репродуктивні методи;
- творчі, проблемно-пошукові методи.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Культура стародавніх цивілізацій. Музичні жанри Ренесансу. Розуміння ролі інтервалів та ладів в залежності від інструментів. Гра інтервалів. Гра ладів. Формування первинних навичок жанрового аналізу середньовічної культури. Спів церковних ладів, практичне засвоєння типових ритмів. Танцювальні ритми. Аналіз елементів поліфонії, ролі різноманітної фактури у творі. Складання власних послідовностей та створення відповідних епосі поліфонічних елементів. Написання творчої роботи у різних форматах. Гармонія у музиці Ренесансу: поняття вертикалі, акорду або співзвуччя. Складання власних послідовностей та створення відповідних епосі поліфонічних елементів.

Тема 2. Нова жанрова система XVII ст. Інструментальна революція. Складання планів відповідей. Вокальна музика. Спів арій. Створення гармонічних послідовностей. Оперні школи. Первинні навички аналізу оперних форм. Гра основних тем. Нові жанри інструментальної музики: тріо-сонати, concerto grosso, клавірна сюїта тощо. Аналіз мелодики та гармонії. Інтонаційні вправи Вправи на фортепіано. Створення усних відповідей. Формування оркестру та груп. Музичні інструменти та їх роль у музиці XVII ст.

Тема 3. Опрацювання життєвого та творчого шляху (на прикладі Г.Ф. Генделя). Аналіз програмних творів. Знайомство з музичними творами за межами програми. Складання хронологічних таблиць. Аналіз засобів музичної виразності та драматургії: «Самсон».

Тема 4. Епоха класицизму: друга половина XVIII — початок XIX століть. Знайомство з музичними творами за межами програми. Гра основних тем. Спів з супроводом пісень В. Моцарта, Л. Бетховена. Створення акордових послідовностей. Імпровізування на задану гармонію. Створення мелодій на золоту секвенцію.

Тема 5. Розквіт слов'янської професійної музики на межі XVIII–XIX століть. Аналіз народних пісень, їх обробка. Аналіз хорових партитур духовних хорових концертів М. Березовського, Д. Бортнянського, А. Веделя. Огляд додаткового матеріалу, реферування, складання хронологічних таблиць, схем; творча робота (презентації, відео, слайди).

Тема 5. Класико-романтична система музичних засобів: музичний склад, фактура, жанри, форми, тональність та її складові елементи. Спів та гра інтервалів (діатонічних, хроматичних, характерних). Спів стійких та нестійких ступенів мажору та мінору, акордів головних ступенів. Аналіз мелодики, гармонійних засобів в піснях Ф. Шуберта (цикл «Прекрасна мельничка») та Р. Шумана (цикл «Любов поета»). Визначення виразових можливостей інтервалів в «Угорській рапсодії № 2» Ф. Ліста. Аналіз видів каденцій в фортепіанних творах Ф. Шопена (прелюдії, мазурки, полонези – за списком). Визначення форми, функцій частин музичної форми на слух та письмово. Написання творчих завдань у різних форматах (додавання акомпанементу у відповідній фактурі до наданої мелодії, створення мелодії на задану гармонічну послідовність; дотворення мелодії до серединної або заключної каденції). Ознайомлення з деякими оновленими жанрами вокального мистецтва першої половини XIX ст. (пісня, романс). Спів фрагментів камерно-вокальних творів Ф. Шуберта, Р. Шумана. Робота над професійною музикознавчою літературою (додатковий матеріал). Складання планів, конспектів, таблиць, схем. Складання плану та тез відповідей.

Тема 6. Еволюція музичної мови в епоху романтизму. Ускладнені форми ладу, тональності, трансформація акордових структур в слуховому, гармонічному, мелодичному аналізі. Інтонаційно-ритмічні вправи, спів з листа на матеріалі камерно-вокальних творів. Спів, аналіз (на матеріалі музичних творів) хроматичних інтервалів, альтерованих акордів. Модуляційний та альтераційний хроматизм, об'єднані мажорно-мінорні системи в фрагментах з творів Дж. Верді («Аїда»), Е. Гріга («Хода гномів»), Ж. Бізе («Кармен») — усний (та письмовий) аналіз засобів музичної виразності, гармонії, мелодики, драматургії. Аналіз особливостей тональних планів циклічних форм (А. Дворжак. Симфонія № 9 «З Нового Світу»). Творчі вправи включають різні формати, що направлені на імпровізування, жанрове перетворення, варіювання, перекладення наданих фрагментів клавіру для квартету струнних, або ансамблю духових інструментів.

Тема 7. Нові явища в європейській музичній культурі на межі XIX–XX століть, імпресивні та експресивні тенденції в сучасній дослідницькій літературі: огляд додаткового матеріалу, конспектування, складання хронологічних таблиць, схем; творча робота (презентації, відео, слайди). Аналіз звуковисотної структури, акордів та співзвуччя, тематизму, метроритмічних особливостей, ладотональних засобів музичної виразності в творах К. Дебюссі («Післяполудневий відпочинок фавна»), Р. Штрауса («Тіль Уленшпігель»). Складання власних гармонічних послідовностей у формі періоду (простої двочастинної форми) у відповідній стилістиці. Написання творчої роботи в певному форматі. Завдання передбачають

виконання (з листа або з підготовкою вдома) п'єси, інтонаційний матеріал якої відповідає аналітичним та письмовим завданням (гра).

Формування первинних навичок структурного аналізу (засіб організації форми, стабільні та мобільні елементи форми) на матеріалі Прелюдій К. Дебюссі (за вибором). Опрацювання різних метроритмічних структур, комбінації типів метроритму в ритмічних вправах. Творчі завдання. Формотворча роль ритму в «Болеро» М. Равеля. Підготовка усної відповіді. Оперний тематизм на межі століть: П. Масканьї, Р. Леонкавалло, Дж. Пуччіні. Спів оперних арій, гра з акомпанементом. Стильова атрибуція в слуховому аналізі (фрагменти з творів Дж. Пуччіні «Богема», Симфонії № 4 Г. Малера).

Тема 8. Панорама музики ХХ століття: поступова індивідуалізація параметрів музики (тематизм, гармонія, фактура, музична форма). Аналіз учбової, дослідницької (додаткової), художньої літератури (вибірково, фрагментарно). Ознайомлення з основними тенденціями художньої культури (модернізм, символізм, неоромантизм, експресіонізм, неокласицизм, неофольклоризм). Творчі роботи у різних форматах (усно, письмово). Поширення звукового складу тональності, індивідуалізація тональної системи («техніка центру»); трансформація модальності, серійна організація форми, сонористика — головні напрямки звуковисотної організації музики ХХ століття — в слуховому аналізі (А. Веберн «П'ять п'єс для оркестру» ор. 10; А. Онеггер «Пасифік 231» — фрагментарно). Створення невеликих побудов за наданою стилістичною орієнтацією (творчі вправи). Гра стилізацій. Модифіковані та нові види тематизму (Ф. Пуленк «Людський голос»). Робота з серією: аналіз серійної техніки в опері «Воцек» А. Берга, вокальної драми «Місячний П'єро» А. Шенберга — гра серії та її модифікацій, спів (фрагментарно). Функціональне розуміння тембра та інтеграція звукової тканини; розкріпачення тонально-гармонічного, ритмічного тембрального мислення під впливом фольклорних стимулів — Б. Барток, М. Леонтович, В. Косенко. Творчі вправи: стилізація, гармонічне варіювання народної теми, імпровізування за наданою початковою фразою; письмові роботи — для фортепіано (струнного квартету, змішаного хору, голосу з фортепіано). Огляд літератури за темою кваліфікаційної роботи.

ФОРМИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ. До контрольних заходів відносяться поточний та підсумковий контроль. Поточний контроль включає до себе перевірку засвоєння матеріалу вибіркових тем курсу згідно з тематичним планом шляхом виконання самостійних та практичних завдань. Підсумковий контроль — атестаційний екзаме́н наприкінці IV року — проводиться з метою оцінки результатів навчання в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою, і в терміни, встановлені навчальним планом у вигляді захисту випускної кваліфікаційної роботи. **Методи оцінювання запланованих програмних результатів навчання:** письмова робота (підсумковий контроль), академічні есе, виступи.

ПОЛІТИКА КУРСУ («Правила гри»). Курс передбачає самостійну роботу та роботу на занятті. Середовище на занятті є творчим, відкритим до

конструктивної критики. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін. Під час роботи над завданнями не допустимо порушення академічної доброчесності. Пропуски занять здобувачами припустимі тільки з поважних причин та підлягають відпрацюванню.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Аспекти історичного музикознавства: зб. наук. ст. Вип. XXII: До 95-річчя кафедри народних інструментів України. Харків. нац. ун-т мистецтв імені І. П. Котляревського; ред.-упоряд. Романюк І. А. Харків, ХНУМ, 2021. 196 с.
2. Медрих І. Світова музична література: підручник. Вип. 1, 2. Чернівці : Місто, 2021. 296 с.
3. Скуратовський В. Задачі з гармонії: в 2-х ч. : навч. посіб. Дніпро : ЛІРА, 2025. Ч. 1. 220 с.
4. Тукова І. Музика і природознавство. Взаємодія світів в умонастроях епох XVII – початок XXI століття : монографія. Харків : Акта, 2021. 453 с.
5. Фількевич Г. М. Всесвітня історія музики: навчальний посібник. Друга редакція. К., 2023. 218 с.

Додаткова

1. Бондаренко Т. О., Котляревський І. А., Пясковський І. Б., Самохвалов В. Я., Чижик І. О. Лекції з теорії гармонії. Житомир : Видавець О. О. Євенок, 2018. 356 с.
2. Гусарчук Т. Артемій Ведель. Постать митця у контексті епох. К. : Музична Україна, 2019. 766 с.
3. Козак О. Симфонізм Бетховена: сенси конфлікту. *Проблеми взаємодії мистецтв, педагогіки та теорії і практики освіти*. Вип. 45. Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського, 2015. С. 70–79.
4. Скуратовський В. Задачі з гармонії: в 2-х ч.: навч. посібник. Дніпро : ЛІРА, 2025. Ч. 2. 148 с.
5. Спіліоті О. В. Теорія і методика формування музично-інтонаційного мислення: навч.-метод. посіб. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2019. 234 с.
6. Щепакін В. Музична культура Сходу і Півдня України другої половини XIX — початку XX століть : європейські виміри : монографія. Харків : ДАК, 2017. 479 с.
7. Burkholder, J. Peter. Grout, Donald Jay. Palisca, Claude V. A History of Western Music. W.W. Norton & Company, 2019. 1084 p
8. Gibbs, Christopher H., Taruskin, Richard. The Oxford History of Western Music. Oxford University Press, 2018. 992 p.

14. Інформаційні ресурси

1. <https://e.lanbook.com/book/45995>.
2. Early Music Sources. URL : <https://www.earlymusicsources.com/home>